

حکومت سندھ

آبپاشي کاتو

جوهي برانچ تي آبپاشي ڪمن جي مرمت ۽ ٻيهر بحالي لاءِ ماحولياتي ۽ سماجي انتظام جي منصوبي جو خلاصو

سندھ فلڊ ايمرجنسي ريهيبلٽيشن پروجيڪٽ (ايس ايف اي آر پي)

سندھ فلڊ ايمرجنسي ريهيبلٽيشن پروجيڪٽ

ايسوسيٽيڊ ڪنسلٽنگ انجنيئرس ا

ريجنل آفيس (ڏکڻ)

ڊي-288، ڪي ڊي اي اسڪير نمبر 1، اسٽيڊيم روڊ ڪراچي-75350 فون (92-21) 34141172، 34141173

34141175 (92-21) فيڪس: 34141174

اي ميل:

acesouth@gmail.com; www.acepakistan.com

پروجيڪٽ آفيس:

ڊي-266، ڪي ڊي اي اسڪير نمبر 1، اسٽيڊيم روڊ ڪراچي-75350 فون (92-21) 34125202

اي-ميل: 50dams@gmail.com

آگسٽ 2023

پروگرام تي عملدرآمد وارو شعبو

ايس ايف اي آر پي (آبپاشي کاتو)

خلاصو

تجويز ڪيل پروجيڪٽ (سنڌ فلڊ ايمرجنسي ريھيبلٽيشن پروجيڪٽ-ايس ايف اي آر پي) ٻوڏ کان بچاءُ واري نظام، آبپاشي ۽ پاڻيءَ جي نيڪال واري سرشتي ۾ بهتري آڻيندو. ننڍن ڊيمن جي مرمت ڪندو ۽ اوچتي ٻوڏ جي نتيجي ۾ ٿيندڙ تباهي کي گھٽائڻ لاءِ ننڍا نوان ڊيم/پاڻيءَ کي روڪيندڙ بند ٺاهيندو.

انهيءَ کان علاوه، تجويز ٿيل سرگرمين تي عملدرآمد ڪرڻ سان 1200000 ماڻهن جي آبادي، 1810000 گھڙ ۽ 3770000 ايڪڙ پوک طوفاني برساتن کان بچي ويندا.

هن پروجيڪٽ جا پنج مکيه جزا آهن: جزو 1: بنيادي ڍانچي کي ٻيهر بحال ڪرڻ، جزو 2: آمدني جي ذريعن لاءِ مدد ڏيڻ، جزو 3: قدرتي آفتن جو مقابلو ڪرڻ ۽ فني مدد لاءِ ادارن کي مضبوط بنائڻ، جزو 4: پروجيڪٽ جي انتظام ۽ عملدرآمد جو خرچ، ۽ جزو 5: هنگامي حالتن جو ترت تدارڪ ڪرڻ.

ماحولياتي ۽ سماجي انتظام جو منصوبو (اي ايس ايم پي) ماحولياتي ۽ سماجي اثرن ۽ انهن اثرن کي گھٽائڻ واري جزي-1 جي نمائندگي ڪري ٿو جنهن ۾ ذيلي پروجيڪٽ/ماتحت جزا بشمول ٻوڏ کان بچاءُ بند جي نظام جي مرمت ۽ بحالي شامل آهن. جوهي برانچ تي آبپاشي جي سرشتي جي مرمت ۽ بحالي جنهن ۾ پاڻي جي موري ۽ پل جي تعمير، جوهي برانچ لاءِ آر ڊي 825+209 تي پاڻي جي موري ٺاهڻ، مين نار اوڀر ويلي ڊرين (ايم اين وي ڊي) آر ڊي 055+210 تي پل ٺاهڻ (پل جي ڊيگھ ۽ ويڪر 440 + 24) هن ذيلي جزي جا حصا آهن. هنن ٻنهي سرشتن کي پٿرن جي پيڙھ ڏئي ٺاهيو ويندو.

بحالي ۽ مرمت وارا ڪم موجوده ڪل ايراضي تائين محدود آهن انهي ڪري تجويز ڪيل پروجيڪٽ جا، هن علائقي تي ڪجهه معمولي ناڪاري ماحولياتي اثر پوندا پر انهن جي نوعيت اهڙي آهي جو انهن جي تلافِي ڪري سگھجي ٿي، اهي انهي خاص ايراضي تائين رهندا ۽ عارضي هوندا. انهي ڪري هي ذيلي پروجيڪٽ، سنڌ فلڊ ايمرجنسي ريھيبلٽيشن پروجيڪٽ جي ماحولياتي ۽ سماجي انتظام واري منصوبي

(اي ايس ايم پي) جي وچترن امڪاني خطرن جي درجي ۾ اچي ٿو. موجوده اي ايس ايم منصوبو انهي وچترن خدشي جي ضرورتن جو پورا ٿو ڪرڻ لاءِ تيار ڪيو ويو آهي.

سنڌ فلڊ ايمرجنسي ريهيبلٽيشن پروجيڪٽ جي ماحولياتي ۽ سماجي انتظام منصوبي ۾ شروعاتي ڇنڊڇاڻ جي طئه ٿيل معيار مطابق، تجويز ڪيل پروجيڪٽ تي عملدرآمد ٿيڻ سان گهٽ درجي جا ماحولياتي ۽ سماجي اثر پوندا. امڪان آهي ته اهي خدشا عارضي رهندا، انهن جي تلافِي ڪري سگهبي ۽ پروجيڪٽ جي تجويز ڪيل علائقن تي انهن جا اثر ڊگهي عرصي تائين نه رهندا. انهي ڪري اي ايس ايم پي کي عالمي بئنڪ جي بچاءُ ۽ تحفظ واري ٽيم جي صلاحون سان تيار ڪيو ويو آهي ته جيئن ذيلي پروجيڪٽ ۾ گهٽ نوعيت جي خدشن جو تدارڪ ڪري سگهجي.

سنڌ جي ماحولياتي تحفظ واري ايجنسي- اي پي اي مطابق: هي ذيلي پروجيڪٽ، شيڊيول 2- جي (2) پندرهن هزار هيڪٽر ايراضي کان گهٽ آبپاشي نظام ۽ نيڪال سرشتي واري ايراضي جي دائري ۾ اچي ٿو. انهي ڪري آءِ اي اي تيار ڪري انهي مطابق 'ڪوبه اعتراض ناهي سرٽيفڪيٽ' يا اين او سي ورتو ويو آهي. ان کان علاوه، ذيلي پروجيڪٽ جي ڇنڊڇاڻ، ماحولياتي ۽ سماجي معاملن جي هڪڙي فهرست وسيلي عمل ۾ آندي وئي. انفرادي فهرستون پرڻ لاءِ سروي ڪيا ويا ۽ انهي سروي دوران ماحولياتي ۽ سماجي خدشن جي هڪ سمري به قلمبند ڪئي وئي.

بحالي ۽ مرمت جا وڏا ڪم ڪل ايراضي تائين محدود رهندا. انهي ايراضي اندر عوامي استعمال جي ڪنهن عمارت يا ڪاروباري سرگرمين جو وجود ناهي.

جڏهن ته تجويز ڪيل ذيلي پروجيڪٽ جي وچ واري هنڌ 500 فوٽن تي اڻ سڌي طور ناڪاري اثرن جو ڪاٿو لڳايو ويو آهي، يعني، جوهي برانچ تي آبپاشي ڪمن جي مرمت ۽ ٻيهر بحالي واري هنڌ (مرڪزي ليڪ جي ٻنهي پاسن کان 250 فوٽن تي). ذيلي پروجيڪٽ ويجهو (500 ميٽرن تائين) قديم آثارن جي ڪابه جاءِ نه ڏني وئي ۽ ڪي به قدرتي ثقافتي وسيلو ذيلي پروجيڪٽ واري هنڌ يا انهي جي پسگردائي ۾ نظر نه آيا جن جو اڏاوتي ڪمن جي نتيجي ۾ متاثر ٿيڻ جو امڪان هجي.

اڏاوتي ڪمن واري علائقي ۾ ڪوبه قبرستان ناهي. بحالي لاءِ تجويز ڪيل علائقي ڀرسان ڪجهه ڳوٺ ڏنا ويا پر اهي ايراضي کان ٻاهر آهن. اڏاوت واري مرحلي ۾ سماجي طور حساس جايون جهڙوڪ: مسجدون، اسڪول، بنيادي صحت مرڪز ۽ قبرستان وغيره اڻ سڌي طرح متاثر ٿيڻ جو امڪان آهي پر اهو اثر عارضي آهي، (نقصان گهٽائيندڙ تدبيرون اختيار ڪرڻ سان) انهن جي تلافِي ٿي سگهي ٿي ۽ اهي گهٽ اهميت رکندڙ- ٿوري مدي لاءِ آهن.

ذيلي پروجيڪٽ واري علائقي ۾ ڪي به تحفظ ڏنل بيلا ڪونه ڏنا ويا. ذيلي پروجيڪٽ جي ايراضي جي ۾ ڪنهن مخصوص نباتات يا جانورن جو ڪوبه خطري ۾ پيل قسم نه ڏنو ويو.

زمين جي طبعي بناوت جي ڏس ۾ دادو ضلعي جون ٽي نمايان ايراضيون آهن: ڪوهستان يا جابلو علائقا، ڪچو/لهواري زمين/دريائي ايراضي ۽ بئراج وارا علائقا يا پڪو. هتان جي زمين سنڌو ماڻڙي واري چيڪي مٽيءَ سان زرخيز آهي. ضلعي جي اتر وارن حصن ۾ درياءَ جي اٿل ڪري موسمي ٻوڏون اينديون رهن ٿيون. هتان جي مٽي لٽاسي، ريتي واري ۽ ٻوڏ وارن ميدانن سان ڳنڍيل آهي. جڏهن ته ٻوڏ وارن ميدانن جي مٿان علائقن جي مٽي آلي، چيڪي ۽ چُونِي واري آهي.

ذيلي پروجيڪٽ جي ايراضي 2 اي واري حصي ۾ اچي ٿي ۽ انهي زمين جي زلزلي جنبش ماپ (پي جي اي) هڪٻئي کان مختلف آهي جيڪا 0.08 کان وٺي 0.16 تائين آهي (پاڪستان بلڊنگ ڪنٽرول ڪوڊ آف پاڪستان 2007). اهو وچٿري نقصان جي خدشي وارو علائقو آهي يعني اهي علائقا جيڪي ايراضي ۾ اچن ٿا تن ۾ زلزلي اچڻ جو ٿورو امڪان آهي. آبھوا جي لحاظ کان هي ضلعو خشڪ موسم وارو آهي جتي گهڻي گرمي ٿئي ٿي ۽ تمام گهٽ برساتون پون ٿيون ۽ هوا ۾ گهم به گهٽ هوندي آهي. اونهاري وارن مهينن ۾ ضلعي جو اتريون پاسو (سيوهڻ) ٻين علائقن کان وڌيڪ گرم ٿيندو آهي ۽ سياري ۾ عام طور ٿڌو رهندو آهي. اونهاري جي مهينن ۾ سراسري تپش 32 سينٽي گريڊ (90 فارن هائيٽ) ۽ سياري ۾ گرم پد 23 سينٽي گريڊ (73 فارن هائيٽ) هوندو آهي. هن علائقي ۾ برساتن پوڻ جي سالياني سراسري ماپ 125 ملي ميٽر آهي.

ذيلي پروجيڪٽ جي مختلف علائقن مان زميني نمونا وٺڻ جو ڪم (ايس اي پي اي
کان منظور ٿيل) ڊڪام ليبارٽري ڪيو. سنڌ اينوائرنمينٽل ڪوائٽي اسٽئنڊرڊ 2016 (ايس
اي ڪيو ايس) پٽاندر انهن زميني نمونن جي چڪاس ڪئي وئي.

پيشي سان لاڳاپيل صحت ۽ حفاظت کي يقيني بڻايو ويندو ته جيئن بيمارين ۽ حادثن
کان بچي سگهجي ۽ گڏوگڏ، مزدورن ۽ ڳوٺاڻن کي صحت-صفائي جي ڄاڻ ڏيڻ، صفائي
سٿرائي لاءِ قدم کڻڻ، هنگامي بنيادن تي ترت سهائتا جي طريقن تي عمل ڪرڻ، صفائي
جون گهريل سهولتون ڏيڻ، پيئڻ جو صاف پاڻي ۽ مزدورن لاءِ گند جي دٻن جي فراهمي
جي مستقل چڪاس ڪئي ويندي. هي سمورا ڪم ايس اي پي لاءِ خاص طور
تيار ڪيل ليبر مئنجمنٽ پراسيجر پٽاندر آهن.

سنڌ فلڊ ايمرجنسي ريهيبلٽيشن پراجيڪٽ (ايس اي پي آر پي) توڙي موجوده
ماحولياتي ۽ سماجي انتظام جي منصوبي (اي ايس ايم پي) تي عملدرآمد لاءِ، عملدرآمد
وارو شعبو يا پروجيڪٽ امپليمينٽيشن يونٽ (پي آءِ يو) سنڌ جو آبپاشي کاتو ذميوار
هوندو جنهن جو سربراه پراجيڪٽ ڊائريڪٽر آهي. پروجيڪٽ امپليمينٽيشن يونٽ (پي
آءِ يو) ۾ ڪنسٽرڪشن سپروائيزر ڪنسلٽنٽ (سي ايس سي) کي به شامل ڪيو ويو آهي
جيڪو اڏاوتي ڪمن جي نگراني لاءِ ذميوار هوندو.

آخر ۾، اڏاوتي ڪمن جي نيڪيدار وٽ، نقصان کي گهٽ ڪرڻ وارا قدم سرانجام ڏيڻ
۽ موجوده اي ايس ايم پي ۾ واضح ڪيل بين ضرورتن جي پورائي لاءِ ماحولياتي،
سماجي، صحت ۽ تحفظ جو/ ليبر آفيسر هوندو آهي.

ماحولياتي ۽ سماجي انتظام جي منصوبي تي عملدرآمد لاءِ -/6721550 روپين جي ڌار
بجيت رکي وئي آهي. ذيلي پروجيڪٽ لاءِ، ڳوٺاڻن جي عام سهائتا واسطي -/700000
روپيه رکيا ويا آهن. انهي کي اي ايس ايم پي جي بل ۾ رقم واري عارضي اسمر طور
ضم ڪيو ويو آهي.